

Hiika Faatiha Beekuf-kutaa 1

Description

Suuratu Al-Faatihan â€œFaatihaâ€ jedhamte tan moggaafamteef Qurâ€™aanni waan ittiin banamuufi. Suuraa tana ilaachisee Aalimman akki jedhan â€œHiika Qurâ€™aanaa tawhiida, Ahkaama (murtiwwaan), mindaa, daandii ilmaan Aadam fi kan biroo ilaachise tan of keessatti cuunfite qabatheedha. Kanaafi, Ummul Qurâ€™aan (Haadho Qurâ€™aana)â€ jedhamte tan moggaafamteef.â€ [1]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Bismi-llahi-rrahmaani-rrahiim

Maqaa Rabbii Rahmaan, Rahiim taâ€™eetin [jalqaba]

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alhamdu lillahi Rabbil aalamiin

Faaruun hundi kan Rabbii Gooftaa Aalamaati.

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Arrahmaani-rrahiim

Ar-Rahmaan, Ar-Rahiim

مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ

Maaliki yawmi-ddiin

Abbaa (Mootii) Guyyaa Murtii

Suuratu Al-Faatiba 1-4

Hiika Jechootaa

Bismiâ€““kuni jecha fi maxxantu irraa ijarrame. Maxxantuun â€œbiâ€“dha jechi immoo â€œismâ€“hiikni isaa â€œmaqaaâ€“jechuudha. Maxxantuun bi gara Afaan Oromootti hiikni dhiyoon maxxantuu â€œtinâ€“gettuudha.

Allahâ€“maqaa Rabbiti. Rabbiin ala namni ykn wanti bira maqaa kanaan waamamu hin dandaâ€“TMu.

Kanaafu, bismillah yommuu jennu maqaa Rabbitin hojii gaarii kana jalqaba jechuu keenya.

Ar-Rahmaanâ€““Abbaa rahmata balâ€“TMaa fi guutuu jechuudha. Rabbiin abbaa Rahmata balâ€“TMaati. Rahmanni Isaa wanta hundaa kan haguugedha. Rabbiin muâ€“TMiminaafis kaafiraafis rahmata ni godha. Osso Rahmanni Isaa jiraachu baate silaa kaafirri qananii Rabbii itti fayyadamaa Isatti kafaree ossoo jiruu? Kanaafu, rahmanni Rabbii wanta hundaa kan haguugedha.

Ar-Rahiimâ€“ Aalimman akki jedhan â€œar-rahmaan fi ar-rahim hiika wal fakkaata qabu garuu ar-rahmaan rahmata uumamtoota hundaa kan of keessatti qabate yommuu taâ€“TMu ar-rahim immoo rahmata Aakhiratti muâ€“TMimintootaaf qofa taâ€“TMuudha. Rabbiinakkana jedhe waan jiruuf:

يَرْبُّكُمْ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا لَمْ يَرَوْا

â€œInni muâ€“TMimintootaaf Akkaan Rahmata godhaa (Rahiim) taâ€“TMeerâ€“ Suuratu Al-Ahzaab 33:43[2]

Warrooni Qurâ€“TMaanaa gara Afaan Oromootti hiikan jecha Ar-Rahmaan jedhuu â€œAkkaan Mararfataaâ€“, Ar-Rahiim â€œAkkaan Rahmata godhaâ€“jedhutti hiikani jiru. Kanaafu, akka sammuu keessatti qabamuuf, Bismi-llahi-rrahmaani-rrahiim yommuu jennuu â€œMaqaa Rabbii akkaan Mararfataa, Akkaan Rahmataa godhaa taâ€“TMeetin jalqabaâ€“jechuun qabachuu dandeenyaa.

Alhamdulillahâ€“ Faaruu fi Galanni hundi kan Rabbiiti. Alhamdulillah yommuu jennu amalootaa fi maqaalee gaggaarii fi guutuu hanqinna wayitu hin qabne kan Inni ittiin of faarsen Isa faarsina.[3] Faarun kuni Jaalalaa fi Olguddisuu (Taâ€“Taziim) waliin kan wal qabate taâ€“TMuu qaba. Kanaafu, namni tokko yommuu Rabbiin faarsu Jaalalaa fi Olguddisuu (kabajaan) Rabbiin faarsu qaba[4]. Gabaabumatti Alhamdulillah yommuu jedhu Rabbiin onnee irraa jaallate fi kabaje Faaruu fi Galanni kan Rabbiiti jechuu qaba.

Gara biraatin namni tokko yommuu Alhamdulillah jedhu qananii fi tola lakkofsa hin qabne kan Rabbiin irratti ooolef Isa galateefataa jiraa jechuudha. Gara Islaamatti kan nu qajeelchef galanni Isaaf haa galu; Ijaa gurra, Afaanii funyaan, sammuuf qalbii kan nuuf kenne, qananii fi tola lakkofsa hin qabne Rabbii narratti ooolef galanni haa galu.

Rabbil aalamiinâ€“ as jecha lamatu jira. Tokko;

Rabbâ€“ Gooftaa

Jecha **Rabb** jedhu keessa amaloota sadiiu jira. Isaaniis, Al-Khalqu (Uumu), Al-Mulk (Mootummaa) fi Al-tadbiir (dhimmi hundaa gaggaragalchuu, sirreessu fi tooâ€™achu). Rabbiin wanta hundaa uuma, Inni Mootii wantoota hundaati; dhimma hundaa Kan sirreessu, bakka isaa maluu kan kaaâ€™u fi tooâ€™atudha [5]

Jechi lammataa immoo **Al-Aalamiin**-hikni isaa wantoonni Rabbiin ala jiran hundi Aalamiin jedhamu. Jecha biraatin, addunyaa tanaa fi Aakhiratti wantoonni Rabbiin uume hundi Aalamiin jedhamu.

Uumamtoonni hundi maaliif Aalamiin jedhamanii?

Sababni isaas, gara Khaaliqa (Uumaa) isaanii akeeku (alamu). Uumamtoota hunda keessa mallattoo gara Khaaliqa agarsiisutu jira. Dandeetti Isaa, Ogummaa Isaa, Rahmata Isaa, Jabeenya Isaa, fi kanneen biroo mallattoo akeekutu jira. Mee fakkeenyaf, dachii fi samii, aduu, jiâ€™a fi urjiwwan ilaali. Gara maalii akeeku? Uuman (Khaaliqni) jiraachu fi Dandeetti Isaa agarsiisu. Roobaa ilaali. Gara rahmata Isaa akeeka.

Yommuu salaata keessa dhaabbattu, qananii Rabbii yaadachuun â€œAlhamdu lillahi Rabbil aalamiinâ€ jedhi mee maaltu sitti dhagahamaa?

Maaliki yawmi-ddiin-Abbaa (Mootii) Guyyaa Murtii

Yawm-Guyyaa

Asitti **ad-diin** jechuun herreegu, mindeessu ykn adabuudha. Kana jechuun, Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aala) mootii guyyaa kanaati; uumamtoota kan itti herreegu, mindeessu fi adabuudha. Guyyaa kana Rabbiin ala eenyullee mootii taâ€™uu hin dandaâ€™u, namni guyyaa kana aangoos taâ€™i qabeenyas hin qabu. Ad-diin hiika lama qaba. tokkoakkuma aaya tana keessatti kaâ€™e hiika herreegu, mindeessu fi adabuu fudhata. Yeroo biraat immoo hiika hojii ykn amantii fudhata. Akkuma aaya tana keessatti â€œ**Isinifis amanti keessantu jira, Anaafis amanti kiyya jira.**â€ Suuratu al-kaafiruun 109:6
Namni amanti tokko yoo hordofe hojii hojjachuu qabaa miti ree?

Gaafii: Osso gaafataan akkana jedhe, â€œRabbit Mootii Guyyaa Qiyaamaa fi kan addunyaati mitii?â€ Eetii! Rabbit Mootii Guyyaa Qiyaamatii fi kan addunyaati. Garuu motummaan, aangoo fi Taaytan Rabbit ifa kan bahu Guyyaa Qiyaamatii. Dabalataanis, Guyyaa kana Rabbiin ala wanti ykn namni mootummaa ykn aangoo wayitu qabu hin jiru. Rabbit subhaanahu wa taâ€™aala Guyyaa Kana akkana jedha, â€œ**Harâ€™a mootummaan kan eenyuti**â€ (Ghaafir 40:16). Eenyullee deebii kan deebisu hin jiru. Ergasi Rabbit ni jedha, â€œ**Kan Rabbii Tokkicha [waa] hunda Injifataa taâ€™eeti.**â€ (Ghaafir 40:16).

Addunyaa tana keessatti mootonni garagaraa ni mulâ€™atu. Inuma isaan malee mooliin akka hin jirre godhanii yaadu.[6] Garuu guyyaa Qiyaamaa kijibni isaanii kuni ifa baha. Mootummooni duniya mootummaan isaanii ni cita. Guyyaa kana mooliinis, gabris fi namni kamiyyuu Mootii Haqaa kan taâ€™ee Rabbit fuundurratti mataa gonbise dhaabbata.

يَوْمَئِذٍ يَتَبَعُونَ الدَّاعِيَ لَا يَعْجَلُهُ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِرَحْمَنِ

فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا

â€œGuyyaa san waamaa (lallabaa) hordofuu. Asii fi achi irraa dabuun isaaniif hin jiru. Sagaleen hunduu Rahmaaniif gadi jetti. Shokoksaa malee homaa hin dhageessu.â€ Suuratu Xaahaa 20:108

* وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا

“[Guyyaa san] fuulli [hundi]Rabbii Al-Hayyul Qayyuum taâ€™eef gadi jetti. Dhugumatti namni zulmii (miidhaa, cunqursaa, shirkii) baadhate hoongaâ€™eâ€¢ Suuraatu Xaahaa 20:111

Kanaafu Guyyaan Qiyaamaa Guyyaa salphaa fi laafaa miti. Guyyaa ilmaan namaa sodaa fi naasun itti guuttamaniidha. Guyyaa onneen sodaa irraa kan kaâ€™e kokkee geessudha. Guyyaa samiin itti dhodhootu fi urjiwwan itti harcaâ€™aniidha. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aala) ni jedha:

â€œWaaâ€™ee Guyyaa Qiyaamaa ilaalchise yoom akka dhaabbattu (dhufu) si gaafatu. Jedhi, â€œBeekumsi ishii Gooftaa kiyya bira qofa. Yeroo ishii ifa kan baasu Isa malee hin jiru. [Guyyaan Qiyaamaa] samii fi dachii keessatti ulfaatte. Ishiin (Guyyaan Qiyaama) tasa malee isinitti hin dhufu.â€ Akka waan ati ishii siritti beektu si gaafatu. â€œBeekumsi ishii Rabbiin bira qofa jira. Garuu irra hedduun namoota hin beekan.â€ Jedhi.â€ (Suuratu Al-Aâ€™araaf 7:187)

Cuunfaa

â€¢ Suuraa Faatiha xinxallii fi hubannaan dubbisuun salaata irraa miâ€™aa fi gammachuu akka argatan nama taasisa.

â€¢Alhamdulillah Rabbil aalamiin yommuu jettu â€œeyaa Rabbii wanti ani qabu hundii qananii Ati narratti oolte; ani miskiina homaa hin qabne; qananii fi tola lakkoofsa hin qabneef galanni siif haa galuâ€¢

• miira jedhu of keessatti fidi.

â€¢Mee hubadhu yommuu Rabbil aalamiin jettu! Kan si uume, dhimma kee kan tooâ€™atu, mootiin kee Rabbiin akka taâ€™e ni hubatta. Rabbiin dhiiste gara eenyu dheessita ree?

â€¢Ar-Rahmaani-rahiim yommuu jettu mee xinxalli! Rahmanni Rabbii balâ€™aa wantoota hundaa haguuge fi namni abdii irraa kutachuu kan hin qabneedha.

â€¢Ilmaan namaa hundi haqaa fi mindaa guutu kan argatan Guyyaa Murtiiti (Qiyaamati). Guyyaa kana ilma namaa jiddutti kan murteessu, kan badhaasu, kan adabu ilma namaa osoo hin taâ€™in Rabbii isaan uumeda.

â€¢Guyyaan Qiyaamaa Guyyaa cimaa fi ulfaataa waan taâ€™eef namni hojii gaarii hojjachuu fi hojii badaa irraa of quasachuun of qopheessu qaba.

Kitaabban wabii:

- [1] Tafsiira Suuratu Al-Faatih-Al-Baqarah- fuula 3 ibn Useymiin
- [2] Tafsiir ibn Kasiir-jildi-1-fuula 66-67 ibn Kasiir English Translation
- [3] Tafsiir ibn Kasiir-jildi-1-fuula 70
- [4] Tafsiira Suuratu Al-Faatih-Al-Baqarah- fuula 9
- [5] Tafsiira Suuratu Al-Faatih-Al-Baqarah- fuula 10
- [6] Tafsiira Suuratu Al-Faatih-Al-Baqarah- fuula 12

Date Created

September 30, 2017

Author

admin